СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 236. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 9. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 236. Jersey City, N.J., Thursday, October 9, 1924. THREE CENTS

Ла Фолет закидає республиканцям збиранне великого фонду для перекупств.

СКРЕНТОН, Па., 10. жовтня. — Сенатор Ла Фолет закинув у своїй промові, виголошеній тут, що республиканська партія береться до очайдушного пляну купити собі сьогорічні вибори при помочи величезного перекупного фонду, який тепер збирається.

Сенатор каже, що республиканські менаджери думають зібрати від 4 до 5 міліонів долярів, які мають ужити на купованнє голосів. Ла Фолет обіцяв просити сенатора Бору, щоби він скликав сенатовий комітет для справи виборчих видатків та розглянув справу.

СЕНАТОР БОРА ПРО ВИБОРИ.

АЙДАГО, ФОЛС, Айдаго, 7. жовтня. — Сенатор Бора заявляє, що він ще не дістав ніякої прозьби від Ла Фолета, але він обіцює, що сейчас скличе комітет та попросить сенатора Ла Фолета предложити факти.

В своїй публичній заяві сенатор Бора похвалює заложенне третої партії. Він остро осуджує всіх, що хочуть звести вибори нанівець при помочи перекупств. На його думку, такі люди заслугують на найтяжчі кари. Він вірить у щиру волю сенатора Ла Фолета, але самий лишаєть ся далі в республиканській партії, бо думає, що в сей спосіб може ліпше служити народови.

Заява сенатора Бори має велике значінне з огляду на його великий уплив у стейті Айдаго.

АЛЮМІНІОВА КОМПАНІЯ СЕ МАЮТЬ БУТИ БРАТЯ МЕЛОНИ.

ВАШИНГТОН, 7. жовтня.— Самий президент Алюмініової Компанії Америки, яка має мати в своїх руках необмежену контролю над цілим алюмініовим промислом Злучених Держав, признає, що ся компанія се властиво два брати Мелони.

З огляду на те, що Алюмініова Компанія добула собі монополь над алюмініовим промислом і торговлею за міністровання одного з Мелонів, і то наслідком установлення високої митової тарифи на заграничну доставу сього металю, ціла справа набирає форм дуже неприємного скандалу для теперішного уряду. Дехто сподієть ся, що департамент судівництва буде примушений почінати процес за монополь проти начальника департаменту скарбу.

ЗАЯВА ВИБОРЧИХ СИМПАТІЙ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Будівельні юнії на ЛонгАйленді заявилися за президіяльною кандидатурою Дейвиса.

Доносять з Вашингтону, що огородник Білого Дому, хоча зависимий своїм „джабом" від президента, заявився за кандидатурою сенатора Ла Фолета.

ЖВАВА РЕҐІСТРАЦІЯ ПОКАЗУЄ НА ВЕЛИКЕ ЗАЦІКАВЛЕННЄ ВИБОРАМИ.

ВАШИНГТОН, 7. жовтня. — З усіх сторін доносять, що до сьогорічних президіяльних виборів зголошується ще більше виборців, як у році 1920. Се вказує, що американський народ дуже цікавиться сьогорічними виборами.

АҐІТАЦІЯ ЗА ПРИСТУПЛЕННЄМ АМЕРИКИ ДО ЛІҐИ НАРОДІВ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — На зборах Безпартійного Товариства Ліґи Народів виступав цілий ряд бесідників, які побували в Европі та на власні очи бачили працю, яку сповняє Ліґа Народів.

З них один, Фредерек Кавдерт, відомий знавець межинародного права, закидав теперішному секретареви стейту Гюзови, що він заховується супроти чужих держав як цар; він примилюється да Американців, а диктує поза кулісами Европейцям.

ВЕТЕРАНИ ОТЯГАЮТЬСЯ З ПРОЗЬБАМИ ЗА БОНУС.

ВАШИНГТОН, 7. жовтня. — Департамент війни висказує велике здивованне, що ветерани великої війни так поволи вносять прозьби за бонус. Уряд каже, що се коштує його богато гроша та він відкликається до ветеранів, щоби вони поспішилися.

СКОРЕ СУДІВНИЦТВО.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 7. жовтня. — Двох бандитів напало нині о 2. годині рано на моряка Отона Джансона. Вони побили його та обрабували, але їх скоро потім піймала поліція. Поставлені на суд того самого дня, вони признали ся до вини і тому суд не кликав присяжних суддів, але видав сейчас присуд. Кождий з них дістав від 8 до 10 літ вязниці. В 11 годин після злочину за ними замкнулася брама стейтової вязниці.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЙМАЄ ПЕРШОГО АЙРИСЬКОГО ПРЕДСТАВНИКА.

ВАШИНГТОН, 7. жовтня. — Президент Кулидж приняв нині на спеціяльній авдиенції представника Ірландії, професора Смиді.

Представник Ірляндії у своїй промові до президента підніс факт, що Ірляндія як свобідна держава навязує зносини зі Злученими Державами.

ПОЖАР КОРАБЛЯ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Яких сімнайцять миль від маякового корабля Амброза, що стоїть на котвиці при вїзді до нюйорського порту, займився нині французький вітряльний корабель Анна Антуанета. На помочу загроженій залозі поспішила зараз побережна сторожа. Корабель горючи затонув.

АДВОКАТИ ПРОТИ ЛА ФОЛЕТА.

Ню Йорк, 6. жовтня.— Велика група нюйорських адвокатів зорганізувала виборчий комітет для Кулиджа й Доса та в своїй перщій заяві нападає на проект сенатора Ла Фолета обмежити владу найвищого суду Злучених Держав. На їх думку, таке зменшення влади грозить Америці революцією та соціялізмом.

ДОРОГИЙ ПРОЦЕС.

Ню Йорк, 6. жовтня. — Процес родини американського міліонера Джея Гулда, який вносить около 82 міліонів долярів, коштує сю родину коло 10,000 долярів денно.

ВІДКРИЛИ НОВИЙ ВСЕСВІТ.

На Гарвардовій обсерваторії відкрито новий всесвіт, найдальший світ. До тепер не бачило його людське око. На знимках видно бліду, зовсім слабу пляму. Є то світ, як і наш, лише, що наш всесвіт є трохи менший. Світло відтам потребує около міліон літ, щоби дісталося до нашої землі. Найдальші звізди і мрачні плями, які були досі звісні є віддалені від нашої землі около 250,000 „літ світла". Новий світ віддалений від нашої землі 6 квінтіліонів миль. Тому кілька літ перший раз відкрив цей всесвіт д-р Пиз. Тепер удалося зробити знимки найбільшим телескопом на Мавнт Вилсон. Щойно на основі цих знимок можна було сконстатувати, що при цій зоряній хмарі ходить про новий всесвіт.

ЧИСЛО ІНДІЯНІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Вашингтон, 6. жовтня.—Урядова перепись червоношкірих Індіянів в Злучених Державах показує, що дня 30. червня с. р. було їх тут 346.962 душ.

Се показує річний приріст о 2,619 душ, або 10-літний приріст о 16.283.

Вчені вираховують, що тільки менш-більше Індіянів було в 1492 р., в році відкриття Америки Колумбом.

Найбільше Індіянів є в стейті Оклагомі, де їх є 119.989. В східній части Злучених Держав найбільше їх має стейт, Ню Йорк, де їх є 6.135.

ДЕЩО ПРО ОВОЧІ.

Для людий овочі здорові, як пожива, коли є солодкі, цебто коли мають у собі цукор, а то є лише тоді, коли овочі зовсім достиглі. Кажуть, що найліпші такі овочі, на котрих сідають оси і пчоли. То є правда ці малі сотворіння знають зовсім добре, що для них є вартісне за поживу, а що ні. Як же людям не порушувати від цих комах і їх недостиглі овочі? Достиглі овочі дуже здорова і приємна пожива, містять у собі багато цукру, не лише є поживні, але причиняються до травлення. Варені овочі дуже добрі для хорих і в свіжі і сушені. Тому слід заосмотритися добре овочами на зиму.

НЕМА ТО ЯК УЛЬВОВІ.

На засіданню міської ради у Львові, склав бурмістр Найман звідомлення з побуту президента Войцеховского у Львові. Войцеховському Львів дуже подобався, казав він, і він обіцяв приїздити до чого нього... [illegible]

ОДИНИЙ ІМЕНОВАНИЙ УРЯДНИКОМ.

Миделтавн, Конн. 7. жовтня Федеральний урядник іменував митовим урядником в Портленді Пері Гейла, зовсім сліпого чоловіка.

Двайцятьпять літ тому Гейл був відомий на всю Америку вчителем гімнастики в Єльськім університеті. Пятнайцять літ тому назад він осліп наслідком вибуху. Він навчився опісля системи Брейла, себто читати при помочи дотику. В той спосіб він і думає урядувати.

ВІДГУКИ ПРОЦЕСУ ЛОВБА Й ЛІОПОЛДА.

Джодієт, Ллийнос, 7. жовтня. — Ричарда Ловба, вбийника малого Френкса відвідала нині його мати.

Судця Кеверлі, що засудив Ловба й Ліополда, занедужав був на нервовий розстрій, але вже вилічився. Він говорив, що причиною його недуги була натуга підчас суду.

ВИБОРЧІ ВОРОЖБИ.

Ню Йорк 7. жовтня. — Дж. Бренен, демократичний провідник у стейті, Илинойс, заявляє, що сенатор Ла Фолет має на заході певних 7 стейтів. На його думку, стейт Илинойс буде стояти за Дейвисом.

ЗА НЕМОРАЛЬНУ ВИСТАВУ.

Ню Йорк, 7. жовтня. — Нюйорська поліція арештувала Ерла Карола, театрального підприємця, за те, що він мав виставити неморальні образки в коритари свого театру.

ПОДОРОЖУВАВ 200 РАЗІВ ДОВКОЛА СВІТА.

Рекор в подорожуванню довкола світа здобув якийсь Парі, котрий зробив взагалі 5.000000 миль. Він служив 28 літ послугачем у спальних вагонах і їздив дивусіми англійськими шляхами. Довжина, яку проїхав відповідала би 200 подорожом довкола світа.

РОЗСТРІЛ ЗА „ВИСРЕДИТАЦІЮ ВЛАДИ.

Київський губерніяльний суд розбирав недавно справу цілої ниски осіб зі складу Ракітнянського Народнього Суду, обвинувачених за хабарництво та численні зловживання... Головною фігурою процесу був народній суддя Пригара, що від 1917 р. був членом компартії. Найближчим його помічником у всіх злочинах був секретар Моцар. Перед судом пересунулося кількадесять свідків, переважно селян, які оповідали про те, як Пигара й його помічники систематично брали хабарі. Вони не лише не вирішували позвів, але нарочно їх заплутували. За прибутку з хабарів судді пянили. Цікаво, що Пригара, запитаний в часі процесу про ріжницю між меншевиками і большевиками — не вмів її вияснити. Суд присудив 5-ох обвинувачених на кару смерти через розстріл, а инших 8-ох на вязницю від 3-ох до 7 літ.

ВИКОРИСТАННЯ „ВЕЛИКОГО ЛУГУ".

Площа Дніпрових плавнів становить 140.000 десятин. З цієї площі 77.000 обєднується під назвою „Великий Луг" Тут є 8.000 десятин ліса, 12.000 десятин лозняку і46.000 десятин плавнів, непідхожих для сільського господарства. Тепер переводиться плянова культура ліса на усій цій площі. В біжучому році посаджено ліс на 322 десятин, а в слідуючому намічено залісити ще 900 десятин. Всі ці заходи робиться для того, щоби використатд неужитки. Культура ліса матиме також вплив на захист Дніпра від міліини.

СОВІТСЬКІ ГУСИ ДЛЯ ПОЛЬЩІ.

Дня 17. ц. м., наспів до Варшави перший транспорт гусий з радянських республик в скількости трьох вагов. Гуси калькулюються на 15 прц. дешевше від місцевих.

Московська забавка в не-українські републики на Україні.

МОСКВА, 7. жовтня. — На другий тиждень має Український Центральний Виконуючий Комітет (московські большевики) в Харкові обговорити і формально вирішити справу МОЛДАВАНСЬКОЇ (румунської) републики на Україні.

Ся република має бути в північній части Херсонської (Одеської) губернії, недалеко Дністра і румунської границі. Вона має обіймати 400,000 населення і всьому 75 волостий, а яких 200 до300 громад. В новій Молдавії, зі столицею в Ананієві, буде 60% Молдаван, а 40% Українців.

Ціла република буде хліборобська, бо іншого промислу там немає.

Большевики сподіються, що „червона" Молдавія буде мати притягаючий вплив на Молдаван в Бесарабії і набудуче може помочи для приєднання Бесарабії до Росії.

Се один з планів большевицької політики для задоволення національних меньшостий. Большевики приписують сим планам велике міжнародне значіннє.

МЕКДАНЕЛД ГОТОВИЙ УСТУПИТИ.

ЛОНДОН, 7. жовтня. — Премієр Мекданелд отворив тут сьогодня конференцію Партії Праці.

У своїй промові різко виступив проти ворогів Партії Праці у парляменті, а особливо проти лібералів і їх тактики у відношенню до робітничого правительства.

Він сказав, що його правительство готове і зараз уступити, але піде до виборів пробоєм і наступом політичних противників.

ВІЙНА ЧИ МИР?

СТОКГОЛМ, столиця Швеції, 7. жовтня. — Тутешня велика фабрика оружя Бофорс одержала в останньому часі замовлення на виріб і доставу гармат, рушниць та амуніції від кількох держав.

Замовлення пересягають суму 10 міліонів долярів.

Компанія Бофорс виробляє теж рільничі машини, але замовлення на сі дуже малі. Видно, Европа не думає про переміну меча на плуг, але навпаки. Замітно, що все те діється вчасі постанов Ліґи Народів про „поставленнє війни поза закон".

ЗА МЕЖУ.

ЛОНДОН, 7. жовтня.— Премієр Олстеру (північної Ірляндії), сер Джеймс Крейг, заявив, що стане на чолі армії горожан для оборони границь Олстеру, колиб Анґлія схотіла забрати несправедливо яку частину його краю для Ірляндської Вільної Держави.

МЕКСИКО НЕ СПІШИТЬСЯ ДО ЛІҐИ.

ПАРИЖ, 7. жовтня. — Нововибраний президент Мексика, Каєс, котрий подорожує по Европі, прибув сюди нині.

Звітникам часописий він заявив, що Мексико може приступити до Ліґи Народів, коли ся признає його державі рівні права з другими державами.

Він теж сказав, що покинув гадку їхати в гості до Москви, бопочуваєть ся трохи хорим.

АЛЮМІНОВО-ЦИНКОВІ ГРОШІ НИКНУТЬ.

СОФІЯ, столиця Болгарії, 7. жовтня. — Болгарські алюміново-цинкові гроші никнуть. Вони так стираються, що витончуються як тонесенькі листочки і відтак стають вже безужиточні.

Знавці кажуть, що се тому, що привироблі дано забогато цинку. Сі гроші зроблено заграницею. Тепер через їх затрату болгарське правительство понесе значну страту.

НОВІ АРЕШТОВАННЯ І РЕВІЗІЇ СЕРЕД УКРАЇНЦІВ У ЛЬВОВІ.

ЛЬВІВ, 16. вересня. — Дня 14-ого вересня с. р. арештувала львівська поліція отсих українських студентів і студенток: Полю Карванську, ст. філ., Михайла Кушніра, ст. ф., Володимира Гафтковича, студ. прав., Володимира Ленницького, ст. прав, Едварда Гронського, ст. мед., Івана Харкова, ст. ф. за привитанне чужоземних делегатів на студентський зізд.

Дня 15-ого вересня с. р. перевела польська поліція в Академічному Домі три ревізії, одну по другій. Ревізії почались коло 10. год. ранку і тягнулись до год. 2-ої пополудні. Замітне, що за кождим разом переводили ревізію інші функціонарі поліції.

ЗА ПОДАТКИ 8. МІЛІОНІВ УКРАЇНЦІВ.

ЛЬВІВ, 28. вересня. — Львівська вшехпольска газета Слово Польске подає, що польський уряд зовсім не виправдовував проекту про „руський" університет у Кракові. В бюджеті міністерства освіти на 1925 рік визначено аж суму 262,000 злотих на вивінування „руських" катедр у Кракові.

Се за податки 8 міліонів Українців. За ті податки Польща удержує польський університет в українському Львові і масу польских фахових, середніх і народніх шкіл в українській Галичині, Холмщині, Волині і Поліссю, а Українцям дає дві катедри в польському Кракові.

„РЕВІЗОР" ОБЧИСТИВ ВАРШАВСЬКОГО КУПЦЯ.

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 5. жовтня. — Коли експресовий поїзд Прага-Варшава зближався вночі до Оломунця, до одного окремого переділу, де спав варшавський купець Шенбрун з жінкою, увійшов молодий гарно одітий мущина і крикнув: „Контроля". Жінка подала йому карти, а чоловік далі спав. Коли той „ревізор" вийшов, вони побачили, що пропало їм 310,000 грошей і клейноти на суму 30,000. Він втік і слух за ним пропав.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Бюр. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ!

Рідна Школа, себто відділ Українського Педагогічного Товариства, який займається удержаннем ПРИВАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ в Галичині, звертається до братів в Злучених Державах і в Канаді о допомогу на ті школи.

Рідна Школа каже нам, що як не дістане тепер помочі, то сі школи можуть упасти.

Чи сей поклик зворушить Українців в Америці і в Канаді?

УКРАЇНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ШКІЛЬНИЦТВО в Галичині се тепер найважнійша українська установа на сій землі під польською окупацією. Поляки добре розуміють значінне школи і хотять захопити у свої руки всі школи в нашому краю, які були за Австрії державними або краєвими, а приватні хоче знищити і переслідує, скільки лише має сил. Та українське шкільництво знову бороняться теж з усіх сил. До боротьби стає ціле наше громадянство і навіть шкільні діти. От недавно там дали почин до БОЙКОТОВАННЯ польських шкіл. Сей почин ще малий, але він з часом розростеться і зможеться до великих розмірів, який задивує увесь світ як колись боротьба школярів в пруській Польщі проти гакати.

Але пруські Поляки діставали поміч із заграниці, а наші братя в Галичині дістають відсі дуже маленьку поміч. Якже їм встояти у бою?

Коли ми не дамо українським школярам відсі значнійшої помочі, то не дивуймось відтак, якщо Польща їх переможе. А така перемога, хотяйби лиш хвилева, се велика страта для нашого народу у його боротьбі.

Тож не приймаймо і сим разом того поклику холодно!

Поможім українським дітям в Галичині!

Нехай КОЖДЕ УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО вишле від себе допомогу на Рідну Школу через Обеднанне у Филаделфії, а також нехай зроблять се і всі свідомі громадяни і громадянки!

Спішіться і висилайте поміч негайно!

ТИЖДЕНЬ РЕҐІСТРАЦІЇ

В богато частях Злучених Держав сього тижня минає речинець реґістрації виборців. Як відомо, реґіструватися значить записати своє імя до голосовання. Хто хоче голосувати, той обовязаний записатися, бо хто не запишеться, той голосувати не буде мав права.

Здається, що подавати арґументи за голосованнем не треба. Кождому відомо, що демократичний устрій лежить у тому, що горожани дають до відома свою волю через відданне голосів.

Коли заряджується голосованне, але богато виборців голосу не подає, то тим самим вони лишають правлінне в руках тих, що голосують. Коли більшість не голосує, то вона зрікається правління краю на річ менчости. Тоді вони й нарікати не можуть, коли уряд представляє їх волю випадкової менчости.

При сьому голосованню треба звернути увагу на потребу голосовання управнених до голосовання жінок. Усі жінки, які мають виборче право, обовязані се право виконати.

Богато може сказати, що вони не знають, як голосувати. Та найкраще навчитися, як голосувати, власне через голосованне. Американські горожани українського походження повинні брати громадну участь у виборах, без огляду на те, як куди тягнуть їх симпатії.

МОСКАЛІ НА УКРАЇНІ

А. Буценко, обговорюючи національну політику України, в статті „Радянське будівництво та меньшости на Україні", у харківських „Вістях" з дня 10-ого вересня с. р. між іншим пише:

„Російське населенне, якого нараховується понад 15% у відношенню до всього населення України, ми не вважаємо національною меньшостю, хоч по суті воно є одною з найбільших національних меньшостий. Ся національність рівноправна українській".

Тому до неї не відносяться всі ті заходи, які робить українське правительство в справі національних меньшостий.

Притім Буценко подає отсю статистику населення України: Всього населення на Україні 28,000,000; в тім Росіян 15.42 % або в числах 4,300,000, Жидів 1,377,000, Німців 315,046, Поляків 321,593, Молдаван 369,224, Греків 99,916, Болгар 84,154.

* * *

Одним словом, московський нарід навіть як є меньшостю, то не є меньшостю, тому,... бо він московський, а Москалі за останні століття за царів привикли панувати, були НАРОДОМ ПАНУЮЧИМ, так якже їм бути меньшостю? Вони вправді чисельна меньшість, але владою більшість над чисельною більшостю, а „правною" меньшостю, через те, що се ПОНЕВОЛЕНА НАРОДНІСТЬ.

Московські большевики чисельна меньшість на Україні, але проте мають владу у своїх руках, і дуже скромно кажуть, що вони на Україні „рівноправні" з Українцями.

Де се „рівне право", коли більшість рівноправна з меньшостю, і де те рівне право, коли навіть по тій рівноправности майже усе на Україні по московськи?

Як ще безмежно далеко до того, щоби зникло на Україні те, що створила московська бюрократія за царів.

Воно все ще кріпко держиться і буде держатись, поки власть на Україні буде в руках Москалів.

В ЦЕНТРІ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ „УКРАЇНІЗАЦІЇ"

При кінці червня цього року харківський уряд виступив був з новим розпорядком в справі так званої „українізації". Цей розпорядок наказував, щоб найдалі за місяць — до серпня — було остаточно закінчене зукраїнщення цілого радянського урядового апарату на Україні. За невиконання цього розпорядку уряд загрожував карами і накладав відповідальність за те в першу чергу на губернські виконуючі комітети („губвиконкоми").

Хто читав цей большевицький розпорядок, той мимоволі мусів подумати, що „українізація" все таки проводиться поважно та що вона зближається вже навіть до свого завершення. Очевидно, цей розпорядок був і виданий на те, щоби викликати таке переконання. Його мали читати і в нього мали вірити українські маси не тільки на самій радянській Україні, але теж під польською і румунською окупацією. Можна припускати, що він зробив свою пропаґанду і найшов для харківських комісарів нових „віруючих".

Тимчасом немає, може, другого документу, який так яскраво освітлював би цілу нещирість і брехливість большевицької „українізації", як власне цей розпорядок. Вистачить придивитися трошки докладніше, в якому стані находилася в часі його видання справа „українізації", щоби зрозуміти, що говорити про можливість її закінчення за один місяць могли тільки люди, які до справи по суті не привязують найменшої ваги. Наказувати закінчення на протязі декількох тижнів діла, яке за більше, як цілий рік, не вспіло навіть **початися** як слід, можна тільки при такім нещирім, формальнім відношенню, з яким ставиться до справи „українізації" харківський уряд.

Відомо, що большевицька влада визначила „українізації" відразу дуже вузенькі межі. Вона не наказувала заступати на Україні московських чиновників Українцями, тільки казала їх вчити по-українськи. Так, як би зукраїнщення влади залежало від того, щоб московські чиновники калічили українську мову. Скрізь на Україні мали засновуватися для співробітників радянської влади курси української мови. Показується, що навіть той спосіб „українізації" дійшов по році до цілковитого занепаду і застою.

Придивімся цим разом, як виглядає „українізація" в тім самім центрі, з якого виходять всі розпорядки в цій справі, в **столиці радянської України — Харкові.** Два тижні перед терміном остаточного „закінчення" українізації харківські „Вісти" (15. 7.) помістили статтю про загальний стан українізації харківських **центральни установ.** Виходить з неї, що власне ті самі установи, які видають другим накази в цій справі, самі найменше беруть собі їх до серця. Стаття нарікає, що в центральних установах в Харкові нема зрозуміння державного значіння українізації. „Курси української мови для цих установ, — читаємо в цій статті, — не виправдують затрачених коштів державних гроший. Постанова, що Народній Комісаріят Освіти обовязаний орґанізувати при установах девятимісячні курси, **лишилася невиконана.** Ніхто ніяких інструкцій і ніякої контролі з боку Наркомосвіти над українізацією не бачив. По закону тих, що не вивчив української мови, належить звільнювати, але **здійснити цього не вдасться,** бо ніхто не проявив досить цікавости до українізації і не пробував з належною рішучістю цю справу зорґанізувати. Ми не кажемо про виконання инших постанов, особливо про обовязок не приймати на службу людий, які не знають української мови. **Його не виконується.** — Коли державні установи можуть виправдатись, то їм повірять, що вони не могли найти людий, які знають українську мову." Автор статті приходить до такого погляду про стан українізації в центрі радянської влади: „Фактичне невиконання декретів привело до того, що психольоґічний перелом в напрямі усвідомлення потреби знати національну мову у культуру починає набірати серед деяких службовців несерйозного (простіше кажучи, **ліквідаторського**) характеру." Простими словами сказати: службовці центральних радянських установ розуміють наказ про закінчення „українізації" так, що „закінчити" її значить **припинити** (зліквідувати) її до решти.

Не менше цікавий стан українізації в **губернських** харківських установах. На засіданні губернського Виконкома з 13. червня були подані такі дані про окремі його відділи:

Відділ соціяльного забезпечення (Губсоцзабез): Стверджено, що цей відділ **не виконав декрету** про українізацію. Діловодство провадиться далі **на російській мові.** Завідувачеві відділу доручено самому вивчити українську мову.

Відділ здоровля (Губздоровля): Наказ про українізацію виконано **частково.**

Відділ внутрішнього торгу (Губкомвнутрторг): Він обіжника про українізацію **не одержував** і через те **на українське діловодство не перейшов.**

Відділ фінансів (Губфінвідділ): Українізація **частково** переведена. Виявлено брак відповідних співробітників, які доглядали-б за ходом українізації цього відділу.

Так виглядає „українізація" головних відділів адміністрації столичної губернії. Тільки про один відділ народньої освіти (Губнарос) урядові дані трохи відрадніші: Зукраїнізовано три четверті апарату. Про стан українських шкіл під його опікою буде нижче.

Про українізацію **військових частин** у Харкові читаємо такі дані у „Вістях" з 10. червня: „Праця по українізації харківської територіяльної дивізії досі **не займала видатного місця.** Українізація я кокрема наука щойно починає завойовувати собі п р а в о громадянства. Більш-менш реґулярна праця по вивченню української мови провадилась лише в 69 полку. — Найбільш гальмує працю брак керовників і цілковитий брак відповідної української літератури."

На окрему увагу заслуговує стан **українських шкіл** харківської губернії. З урядової большевицької статистики виходить, що на Харківщині, яка має 79,2% українського населення, українських шкіл було в останнім шкільнім році 29,1% значить навіть меньше, ніж одна третина всіх шкіл. Харківська губернія належить щодо стану українського шкільництва до найгірших губерній на цілій Україні, бо столичні шкільні установи про українізацію шкіл цілком не дбають. „Ніяких курсів української мови для вчительства, — пишуть про цю справу „Вісти" з 8. 6., — не влаштовувалось, як це робиться для инших службовців, бо малося на увазі, що вчителі, живучи серед українського населення і ведучи роботу серед дітий, які тільки знають українську мову, мусять володіти українською мовою. В дійсности це не так." Харківський „Комуніст" пише про ту саму справу так: „Найбільше вражає те, що навіть щодо викладової мови сільські школи не одержали ніяких інструкцій. Окремі учителі з власної охоти перейшли цілком або частинно на українську мову. Але тому, що частина учителів має сама дуже неясне уявління про українську мову, то наука в деяких школах ведеться на якімсь мішанім російсько-українськім діялекті."

Наслідок з того такий, що по урядовим даним з трьох північних округ Харківщини тільки одна Охтирська виконала приписане завдання і перевела відповідну кількість шкіл на українську мову. В Сумській окрузі не виконано цього навіть на половину (в самім місті Сумах із 13 шкіл тільки 2 українські!), а найгірше стоїть справа в Харківській окрузі. Таксамо не переведена українізація **професійних шкіл** на Харківщині. „Тут, — пишуть „Вісти", — ще більше, як в дитячих школах, доводиться стверджувати сумний факт, що учителі професійних шкіл не знають української мови, не знають навіть ьтого язичія, бо це здебільшого бувші учителі ґімназій або „специ", до яких українізація ще не дійшла. Не малою перешкодою до українізації професійних шкіл є брак українських підручників для них. Вищі школи, що дають нові кадри учителів, теж не українізовані. Вже нема що казати про вищі школи технічні, а й педаґоґічні."

Такий стан „українізації" в столиці радянської України і її околицях на основі самих большевицьких джерел. Показується, що у виконанню власних розпорядків щодо „українізації" центр радянської влади не то не йде попереду, але виказує ще гірші висліди, як неодна провінціональна закутина. І це не припадок. Навіть такій мізерній „українізації" тяжко дихати під самим боком „робітничо-селянської" влади і чим далі від опіки її найвищих орґанів, тим вільніше поле находить вона для свого розвитку.

М. Калинівський.

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Ратуймо українських інвалідів на вигнанню!

Браття і Сестри!

В таборах Польщі та Румунії коротають свої дні ще около 5,000 інвалідів української армії та вигнанців. Около 3,000 з них інтерновані Польщею в Каліші, около 2,000 Румунією в Жоржеві та инших місцях коло Букарешту.

Більша половина з них — се бувші борці за волю Рідного Краю, що наставляли свої козацькі голови на ворожі кулі, що своїми козацькими грудьми заслоняли рідну землицю, що з своїх жил точили теплу кровцю за свободу, за волю, за честь, за славу України. Сотки з них є сьогодня безпомічні інваліди, без рук, без ніг, без очий, а инші знов се раз на все зломані на здоровлю сухітники, чи инші немічники. Решта — се утікачі — вигнанці, що відступали разом з українською армією на чужину, жінки та діти борців за Україну. Колись в них усіх була своя тепла хата, своя постіль, свій куток, своє рідне місце, свій дах над головою — там, на Рідній Україні, серед своїх людей. Тепер в них нема нічого, крім лахміття на хребті — нема хати, нема теплого кута, нема добрих сусідів, що помогли-б в скрутну годину. Все те вони покинули за для Рідного Краю тому, що були його найкращими синами і доньками!

Повороту на Україну їм тепер нема!

До Галичини і Волині Польща їх не пускає, на так званій, совітській Україні їх чекає смерть від жидівсько-московських рук. В Німеччину, Чехію чи де инде їх не приймають, роботи не дають — бо вся Европа сьогодня сама зжебраніла. Вони засуджені в Каліші чи Жоржеві загибати.

І справді загибають вже: мруть, як мухи, одні за другими — від голоду, холоду, сухіт, ран, хоріб, постійної невигоди в діравих, нечистих бараках.

А однак в тих загибаючих найкращих дітий України живе невмируща віра в Україну, беться живе українське серце, не загибає козацьке завзяттє і енерґія. Вони, отсі інваліди, отсі засуджені на смерть, отсі зголодовані, споніевечені жінки — працюють, як можуть: заложили там, у чужих таборах, свої варстати, де вони роблять як ремісники та заробляють сим на мізерне, дуже мізерне життя і завели українські школи для дрібних дітий, а навіть українські ґімназії для підростаючої дітвори, що ділить кількалітню скитальщину з родичами.

Але ось надходить вже зима, як вони покинули свої рідні хати і як вони блукають, а шеста зима, як вони запроторені у інтернаційні табори, фактично у чужій неволі.

Що було на них здерлось, зносилось, розпадається на куски. Не помагає вже шити лату на латі. Нема чим хорого, зголодованого тіла прикрити; нема чим від зимових морозів захиститись. А в бораках дірами вітер свище: до кости проймає.

Польща і Румунія, що загарбали стільки української землі та стілько українського военного матеріялу — зброї, гармат, возів то що — не мають топлива для українських інвалідів. „Нехай загибають, нехай задубіють кляті гайдамаки!"

Браття і Сестри! Українці і Українки! „Українська Жіноча Громада" дістала з Европи, із сих пекольних таборів розпучливі листи. Вони молять нас прийти їм з поратунком, чим можна, — а головно одежею для старших мущин і жінок, для дітвори та підростків.

В нас, по домах чи-мало є зношеної одежини, якої ви вже не потрібуете, а яку або викинете, або продасьте за кількадесять центів. Не викидайте її та не продавайте за будь-що, а жертвуйте сю зношену одежину, з вас чи з дітий на отсих страждальців у таборах! Українська Жіноча Громада" прийме все, що даєсте: біле мужеське, жіноче і діточе, одяги мужеські, жіночі і діточі, згортки зимові, чи осінні, черевики, чоботи і т. д. Не журіться, що воно подерте може. Його полатають і бідний інвалід чи бідне дівчатко буде в нім цілу зиму ходити та за вас Бога молити. А хто не має нічого непотрібного дома, нехай жертвує готівку (грошима). Кожда, і мала лепта обітре сльози страждучим!

„Українська Жіноча Громада" всі ті жертви в одягах впорядкує, випере, полатає, спакує і вишле де треба, а таксамо вишле туди жертви в грошах. Імена жертводавців і справоздання з посилок оголоситься в ґазетах.

Хто має яку жертву, нехай приносить її до „Української Жіночої Громади", 30 Іст 7-ма улиця в Ню Йорку від 8 до 11 години що вечера, а в Брукліні до о. О. В. Лотовича, 160 Норт 5-та улиця, Бруклин, Н.Й.

Жертви будуть прийматись через цілий місяць жовтень.

Укр. Жіноча Громада.

ПОДЯКА.

До Хвального Уряду
Українського Народного Союза
в Джерзи Сіті, Н. Дж.

Бог навістив мене великим нещастєм. Автомобіль наїхавши на мене, зломив мені ногу так нещасливо, що зробив мене калікою на все. В тім нещастю — яко член від. 130 У. Н. Союза, удавемся до уряду того Союза з просьбою о поратунок і в минувшім тижни одержавем 50 долярів беззворотної запомоги. Засилаю отже Хв. Урядови У. Н. Союза за сю велику поміч і то так іменем моїм власнім, як і іменем моеї родини, як найсердечнійшу подяку, а до всіх кУраїнців кличу, аби вступали в члени У. Н. Союза, котрий своїх членів так щедро в кождім нещастю рату;.

З поважаннем

Дмитро Кіт.

Ню Йорк, 6-го жовтня, 1924.

ПОМЕР Б. ПОСОЛ ЙОСИФ ГУРИК

По короткій недузі зійшов з цього світу дня 3. вересня 1924 р. визначний представник нашого свідомого селянства — Йосиф Гурик. Покійний родився 6. січня 1853 р. в Угринові Долішнім, станиславівського повіту, в сімї малоземельних селян. Його батьки мали всього-на-всього півтора морга грунту. Скінчивши сільську школу, Покійний помагав в невеличкім господарстві. Та вже в ранній молодости стрінуло Покійного велике нещастя. В р. 1870 помер батько і 17-літній Йосиф почав сам господарити. Розуміється, господарка на півтора морга не могла вистарчити на найпримітивнійший прожиток. Треба було шукати ще й иншого варстату праці. Тому в рр. 1875—1876 Покійний вивчився мулярки, якою доповнював свої скупі життєві засоби.

Трудолюбивістю і ощадністю Покійний не лиш значно збільшив одідичене майно, але йдучи на мулярські заробітки, мав нагоду стрінутися з людьми, які розбудили Його природне зацікавлення до знання і освіти. В першу чергу Покійний познайомився з пок. Мелітоном Бучинським і родиною Заклинських, яким Покійний завдячує своє досить широке знання й образування. Особлива заслуга під цим оглядом належиться пок. Леонідові Заклинському.

В р. 1876 пок. Йосиф Гурик вступив до „Просвіти", що в тих часах свідчило про великий громадянський інтерес, і через довгі літа був трудячим членом станиславівської філії. З того часу зацікавлення Покійного громадянськими справами зростає все більше. Він виступає на вічах і зборах, а слава про Нього, як про доброго селянського бесідника, розходиться між українським селянством. Це у великій мірі причинилося до того, що в р. 1889 він входить до галицького сойму. Опісля ще й другий раз бачимо Покійного в краєвім соймі.

Тут зазначився він як один з найкращих селянських бесідників. Забирав голос у кожній справі, а найрадше в такій, що торкалося селянських інтересів. Тішився загальною любовю своїх виборців і пошаною своїх клюбових товаришів.

Належав до основників Тов. взаїмних обезпечень „Дністер" і засідав там яко член Ради. Був членом багатьох народніх товариств в Станиславові, членом повітової Ради і її виділу.

Помер, проживши 70 літ, зазнаючи загальної пошани, супроводжений загальним спочуттям всього околичного селянства, про що свідчили похорони в дні 5. вересня 1924. Вічна память народньому робітникові, заслуженому селянинові-патріотові.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Джерзи Сиuniversità, Н. Дж. — В неділю, 5. с. м., заходом і силами хору при тутешній українській церкві на горі міста відіграно штуку „Ой, не ходи, Грицю, та на вечерниці" М. П. Старицького.

Штуку відіграли аматори добре і публика була дуже вдоволена.

Треба сказати, що сей хор під управою п. А. Ґели здобув собі уже славу і тому от хочби і на сю штуку прибули до нас українські гості з Ню Йорку, Нюарку, Елизабет, Картерет, Перт Ембой і і. Саля була виповнена і збір при касі був великий.

В минулу неділю, 5-го с. м. прибув укр. католицький епископ Константин Богачевський до Джерзи Ситі на запрошенне обох церков, на долі міста і на горі міста.

Передполуднем відправив Службу Божу в церкві на долі міста, а пополудні був на вечірні в церкві на горі міста, де теж виголосив проповідь до численно зібраної української громади.

Вечером мав ще бути епископ вдруге в церкві на долі міста, але з причини грубого нетакту в домі пароха о. Улицького, змінив плян і по відвіданню дому пароха о. Ваня виїхав о 6-тій годині до Филаделфії.

Ню Гейвен, Конн. В нашій місцевости життє помаленьку оживає, дня 6. жовтня розпочинається діточа школа, на Фейр Гейвен і на горі міста в церковній гали.

На днях прибув до нашої громади Всч. о. Роман Волинець, котрий своєю прихильністю зумів поеднати нарід в одну могучу силу.

Дякоучитель є в нас п. Радзік, видно, що є чоловік смирний і добрий патріот. В Ню Гейвин знайдеться приблизно 250 українських родин і богато самотних. Є своя церковця хоч невеличка, але досить гарно прибрана, є своя галя під церквою при котрій гуртуються усі чесні Українці.

Тут є славне Братство св. Арх. Михаїла, котреб повинно вступити в сліди славного тов Любов, відділ 370, який має 94 члени і єсть переважно найбільше в Ню Гейвен, є надія,що за короткий час дійде до сотки членів дорослих і пів сотні молодечих.

Заразом ту в місцевости есть наше товариство Українська Січ, котрій бажавбим стати в ряди У. Н. Союза. Д.

Трентон, Н. Дж. — Народна робота в нас йде вповнім значінню того слова, школа провадиться систематично на старо-краєвий спосіб. Школа відбувається пять день в тижни, від години 5. до 7. вечером. Шкільної дітвори, що побирає науку, є в нас 125; також провадиться школа для старших, що покінчили нормальну школу і вчуться в гайскул. Вони мають виклади два рази втижни то є в вівторок і пятницю від години 7. до 9. вечером; вчаться історії української, та географії. Учителює о. В. Каськів. Він справді посвятився для школи і являється здібним педагогом. Шкільний комітет, котрий наглядає, щоб школа йшла у взірцевім порядку, складається з В. Гасія та М. Скоропада. Миле враження стрінуло мене, коли візитував школу, входжу до салі, дітвора наче маків цвіт заповнила салю: перша кляса пише завдану задачу, друга кляса читає, порядок, тишина царить, наче в церкві, лише час від часу даються чути слова учениці та ритмічно звучать: Київ це столиця України і о Боже, мене ці цитати, висказані маленькою русалкою, полонили, моя грудь почала хвилюватись, я почувся не в трентонській школі, а десь на степах України, коло золотоверхого Києва. Професор попрохав сідати, але я вважав, що цеб було для мене гріхом, і постановив стоячи слухати. Дальше бачу малого хлопця коло стінної мапи України з лінійкою в руці. „Покажи но, синку, головні ріки України," — сказав учитель і лінійка повзне по мапі: „Дніпро, Буг, Збруч та Дністер", чути слова ученика. — „Добре, сідай. Скажи нам, Лещук, хто був першим володарем України"? — „Володимир Великий". — „Добре, сідай. Хто був Гетьманом України, скаже нам Ганя Палажій". — „Богдан Хмельницький", і т. д.

Хор Бояна готується до концерту, драматичний кружок намітив дати на сезон осінний слідуючі штуки: Мазепа, Суета та Трівожні Душі. Трентонська публика буде мати нагоду перший раз побачити нову штуку Трівожні Душі з життя революції, Клима Поліщука. — Г.

Ст. Джозеф, Мо. — В неділю 12. сего місяця вітвераеться у нашій громаді Базар спільним обідом, почім наступлять розгравки річий дарованих добрими людьми на дохід нашої церкви. Наша громада моглаби стати гарним примірем, як би підчас Базару поставила один фант до виграввки на дохід Рідної Школи в старому краю. — Ю.

Бриджпорт, Конн. — Тут в нашім місті і околиці появились якісь тікети до виграввки на $1.500 під іменем Української Січи, тілько не подано з котрої місцевости та Січ репрезентується. На тікетах не подано жадної місцевости. Якісь обманці хотять дурити весь загал сими тікетами. Тому громадяни, осторожно з огнем, не дайте свого так тяжко запрацьованого доляра обманцям. Домагайтесь від тих, що продавали тікети на 1.500 дол. тої виграввки. Т-во Українська Січ, від. 59 У. Н. С. в Бриджпорт, Конн., не має нічого спільного з тою виграввкою. — М. Г.

Іван Калинович.

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В 1924 РОЦІ.

Призбирюючи матеріяли для бібліоґрафічного реєстру нашої преси за біжучий рік, вдалося перевести статистичне зіставлення української преси за р. 1924 (до дня 31 липня):

По нашим відомостям на цілій земській кулі виходить цього року 272 українських часописів й журналів, в тому: 200 піріодичних видань в українській мові; 67 часописів на російській і українській, 1 в німецькій і 1 на есперантській мові. Коли поділити нашу сьогорічну пресу на території й державам, де вона виходить, то на українських землях під Польщею виходило 54 часописів й журналів (з того числа у Львові — 35; по инших містах Галичини — 10 і на Волини та Холмщині — 9). На Радянській Україні було 125 органів (в тому числі у Києві 35; в Харкові 59 і по инших городах Наддніпрянської України — 31). На Прикарпатській Україні виходило 22 і на Буковині 2 — разом 203 на етноґрафічних землях України. Поза її межами виходило: в Польщі — 4; в Чехії 11; в Австрії — 5; в Німеччині — 6 — разом на европейськім континенті 229. В Америці було українських часописів 43 (з того в Бразилії — 1; в Зединених Державах — 23 і в Канаді — 19).

На загальне число 272 періодичних було 24 щоденники: (3 у Львові, 4 у Києві, 7 в Харкові, 7 по инших містах Радянської України; 2 в Зедин. Державах і 1 в Канаді); 80 тижневиків, 27 двотижневиків, 109 місячників (в тому 57 на Радянській Україні), 7 трьохмісячників і 25 більш-менше періодичних видань.

По свойому змістові можна поділити українську пресу ось так: 1) політично-суспільних часописів 107 (з того 20 на українських землях по цей бік і 35 по той бік Збруча); 2) популярно-освітних журналів 25; 3) професійних орґанів 21; 4) кооперативної преси 13; 5) господарсько-економічних тижневиків та місячників 14; 6) пластових орґанів 4; 7) діточих місячників 7; 8) студентських 11; 9) педаґоґічно-учительських журналів 13; 10) театрально-мистецьких видань 7; 11) гумористично-сатиричних письм 5; 12) релігійно-моральних часописів 10; 13) технічно-фахових 6; 14) літературно - науково - суспільних журналів 11 (в тому: 2 галицькі, 5 Радянської України і 4 виданих в Америці) і 15) наукових журналів по українознавству 18 (з того: 5 в Галичині, 9 на Радянській Україні і 2 в Чехії).

Беручи процентово — найбільше виходить українських політичних часописів поза границями України (де знаходять собі волю слова), іменно на вільній землі Вашінґтона 70 проц. (в Зединених Державах — 16 на загальне число 23 часописів) і в Канаді — 53 проц. (себто 10 українських політичних часописів на загальне число 19), вкінці 44 проц. на Закарпатській Україні (зі загального числа 22 видаваних часописів). Це явище цілком зрозуміле, коли зважиться якою „опікою" оточує українську пресу польська й румунська цензура. Ще досаднійше ілюструє цю політичну неволю — факт, що на українських землях під Польщею й Румунією немає буквально ні одного українського гумористичного часопису, бо де панують цензурні відносини і т. п., там місця немає для сміху та жарту.

Переслідування польською владою українського шкільництва й дітвори — знаходить свій наглядний вислів в пресі, якої на українських землях під Польщею ак би зовсім не було коли не рахувати одинокого педаґоґічно-теоритичного місячника („Учитель", що виходить у Львові) і 5 діточих й пластових журнальчиків (в тому 2 писаних на шапіграфі!) Вже поза Бескидом, в сумежній нам Закарпатській Україні на загальне число 22 українських часописів виходить 3 педаґоґічно-дидактичних орґанів і 4 діточих журналів. Зрозуміли значіння німецької пословиці: „Wer die Schule hat das Land" також на Радянській Україні, де по нащим відомостям видається 9 педаґоґічних журналів і стільких діточих часописів (докладно 8) в українській мові.

НЕВРОЖАЙ В ГАЛИЧИНІ.

Заступник голови Кредотового Земського Товариства у Львові Пшибиславський в розмові з представниками польської преси заявив, що сьогорічний неврожай у Східній Галичині набирає катастрофальних розмірів. Се катастрофа, якої наше покоління не тямить. Є випадки, де з одного морґа зібрано 75 кг. намолоту і то дуже підлого зерна. В багатьох місцях покошено жита на пашу в богато місцях збір стояв нище засівів: красші результати дала культура окопованих продуктів, як бульба, кукурудза і цукрові буряки.

Ф. Н.

ЧОРТ У НЕВОЛІ.

Одного гарного літного ранку пійшов славний доктор на прохід до ліса. Ріжні були в нього думки, тому й не запримітив, що зайшов у глибокий ліс. Нараз пристанув, бо здалося йому, що хтось кличе його по імени. Та міг оглядатися Бог зна скільки разів, не міг бачити нікого. То певно круки в гніздах або вітер у щілинах скель, — сказав до себе й ішов дальше. Але небаром почув наче таки біля себе, як хтось кликав його по імені.

— Хто то кличе?

— Я відповіло щось із високої смереки — вирятуй мене з цієї проклятої неволі.

Доктор уже геть майже втратив відвагу, але скоро прийшов до себе і викликнув: Що за „я"?

— Називають мене злим духом, — відповів голос — але я не такий злий, як то хочуть з мене люде зробити. Побачиш це, коли увільниш мене.

— Як я можу це зробити? — спитав доктор.

— Подивися но добре на пень старої смереки. Там побачиш круглий кілок із трьома хрестиками. Під цей кілок всадив мене проклятий заклинач духів, а я з середини не можу витиснути його.

— А що даш мені, коли я випущу тебе?

— Що жадаєш?

— Дай мені, — сказав доктор — по перше такий лік, яким я міг би лікувати всіх хорих; по друге, дай мені таку тинктуру, якою все, що захочу, зможу переміннити в золото, по трете...

— Стій! — перебив чорт — три річи я тобі дати не можу. Таке число я занадто ненавиджу, вдоволися двома. Ці дві дістанеш.

— Але хто заручить мені, що ти додержиш слова?!

— Я! так як я чорт, — озвався глухий голос.

— Добре відповів доктор — я увільню тебе.

Витягав ножем кілок із великим трудом і думав собі: „Коби він вкінці в заплату не схопив мене".

Вкінці витягнув кілок, але мерщій поступив кілька кроків взад. Глядів вижидаюче неспокійно у дірку. Але не побачив нічо, лише поганого чорного павука. Виліз із отвору і забігав дуже скоро по пни на долину. Та як лише доторкнувся моху на землі, зник із докторових очей. Вже хотів доктор щиро сміятися з цієї пригоди, бо думав, що то сон, аж тут нараз, наче чарами прикликаний, станув перед ним високий, сухий чоловік. Глядів із укоса й осміхався приязно. Багряницю загорнув щоби закрити свої смішні когутячі ноги. Але плащ був закороткий і доктор таки побачив закарлючені пазурі. В душі дуже злякався цього. Це розвеселило чорта й, осміхаючись грізно, сказав:

— Не бійся нічо, тебе я не заберу, але ходи зі мною там до тої скали.

Радо подякував би був йому тепер доктор і найрадше втік би був відсілля. Але зі страху пішов за чортом По дорозі чорт виломив собі в корчах горіхову галузку. А як прийшли до найблизшої скелі, що виставала понад найвисші смереки, сказав чорт майже приказуючо:

— Підожди тут, я вмить вернуся! Потім ударив галузкою по камени. З лоскотом розкололася скеля і чорт пропав у розколині.

— Коби він лише не вертав — то була одинока докторова думка — — — аж тут чорт у червоному плащі вже знову зявився зі щілини, в кождій руці ніс завязану фляшочку.

— Ось тобі нагорода, якої жадав! Це жовте, то золота тинктура, а біле то лікарство.

Підняв ліскову галузку, вдарив знову по камени і скеля замкнулася. Начеб ніколи не була розкололася.

— Ти не йдеш зі мною до міста? — спитав опісля чорт — я заберу собі тепер цього заклинача духів. Йому й на гадку не приходить, що я вже свобідний. Відпокутує він!

І пішли тепер чорт і доктор мовчки біля себе поміж темними смереками. Докторови в душі було дуже жаль заклинача духів, якому тепер грозила несподівана лиха доля. Молодий доктор думав і сяк і так, як би вирятувати нещасливого. Пійти скорше наперед неможливо, тай він не знає ні його ймення ні мешкання.

Нараз прийшла йому добра думка до голови. Держав іще в руці деревляну затичку. Хотів заховати її на памятку. Попробую, сказав тихцем до себе — — — може вдасться! — — — Глупий він напевно — — коли нічо не поможе, то не зашкодить — — —

Коли запримітив, що вони вже недалеко смереки, що в ній був замкнутий чорт, каже:

— Той заклинач духів то мусить бути якийсь дуже могучий чоловік, що зумів втиснути вас до такої малої дірочки. Певне з власної волі ви не хотіли би мабуть стиснутися в такого павука, для цього треба неабиякої штуки.

— Алеж бо чорт і богато може, — сказав цей подразнено — чого ви, драби не в силі зрозуміти. Ну що? Я з власної волі знову перемінюся в павука і на твоїх очах влізу до цієї дірки.

— Але я не розумію цього — сказав доктор хитро-добродушно — та рад би це побачити. Зараз даю отсі мої фляшчинки за таку штуку.

— Так глянь! — викликнув чорт і в цюж мить пропав, але знову ліз він по землі як поганий павук, побіг знову в гору по пни смереки і вліз до діри. За ним мерщій втиснув доктор затичку з усієї сили.

— То не жарти, — сказав доктор і давай каменем забивати кілок усе глибше. Вирізав ножиком три нові хрестики. — Такі добродії, як ти, не належать ніде, лише сюди.

— Погана невдячність! — кричав полонений і бішено, наче хуртовина почав трясти смерекою від коріння аж до верхівочка. Шишки цілими купами падали на доктора. Та доктор сміявся з безсилої люти і побіг дальше. Колиж вийшов із лісної темряви на ясні, соняшні левади, сказав:

— Тепер хочу бачити, як то мене обдурив цей чортяка.

Бо він самособою, думав, що в фляшочці звичайна вода. Цікаво отворив цю жовту і вилляв із неї одну каплю. І дійсно вона робилася все тяжша в його руці і нараз перемінилася в щире золото. Радісно-здивований знову заткав фляшинку, щоби дух золота не зник. Одно добре — говорив він до себе — а друге зараз випробую на хворім лісним. Н як прийшов до хати і дав цьому чоловікови одну каплину цього лікарства, той зараз на місци видужав і встав із постелі.

Доктор на радощах мало що знову не побіг до ліса, щоби визволити чорта. Та — подумав собі — друга прислуга може не скінчиться для нього так добре, як першим разом...

Чорт сидить іще в цій самій дірі, в тій самій смереці. Мало має надії, щоби видістався відтам, бо ліса з причини лявін не вільно вирубувати. І хоч він кличепомочі як день так ніч і трясе смерекою, то якраз тому ніхто не важиться піти туди. Доктор із цього часу зробився дуже славним. Оздоровлював богатих і убогих і ще їм частенько давав із свого золота, щоби могли вилізти з біди.

Колиб мені може не хотів вірити в цю пригоду — а мають бути такі люде — то такому можу хіба порадити, хай лійде в цей ліс і витягне кілок із старої смереки!

Чорт радий буде з цього, — можете вірити мені!

ЗНАЧІННЯ І ЗАВДАННЯ КНИЖКИ.

(Конець)

Та не тільки письменники старої української літератури високо цінили книжки!.. І світочі нового українського письменства розуміють куди краще вагу рідної книжки, чого найліпшим доказом Кирило-Методіївські братчики: Тарас Шевченко, Микола Костомарів і Панько Куліш, які у „Главних правилах Кирило-Методіївського Братства", на першому місці (в статуті) й поставили такі слова: „Установляємо товариство з метою поширення ідей за помочю виховання молоді і літературних книжок". Знову Шевченко, в передмові до другого видання „Кобзаря" (з 1847 р.) голосить: „Пишіть і друкуйте книжки!.. а на Москалів не зважайте, нехай вони пишуть собі по свойому, а ми по свойому; у їх народ і слово, і у нас народ і своє слово!.. А чиє краще, нехай судять люди!.."

Один з наших сучасних критиків українського письменства, акад. Сергій Єфремов, накликує: „Завоювати майбутність поможе нам книжка і тільки книжка!"...

Так! Тільки книжка, бо „Знаття — то сила!" — проповідував апостол працюючого люду, Карло Маркс...

А прикладаючи ті слова до нас, Українців, під сучасну хвилю, без пересади сказати можна, що одною з причин невдачі наших визвольних змагань в 1919 р. була безграмотність нашого села! Тільки уявіть собі! В XX. віку загального поступу й культури — український нарід числить около 70% неграмотних, безпросвітних сліпців, для яких друкарські знаки — незрозумілі гієрогліфи, а сторінки книжки — менше чи більше придатними папірцями для курців махорки..:

Правда, у нас і до війни не було надто великого зацікавлення українською книгою і тому наша книжкова продукція все стояла на дуже низькому ступні розвою... Але війна з її фатальними наслідками знищила й ті проблески української книги, які принесли собою роки: 1898, 1905, 1907, 1910, 1914 і 1918 — і на руїнах великого повоєнного лихоліття приходиться нам прилюдно заявити, що наше громадянство (по обох боках Збруча) не доцінює значіння друкованого слова, байдужо відноситься до змагань наших видавництв, не любить української книжки!..

Зовсім слушно нарікає наддніпрянський публіцист д. Андрій Ніковський „що ми десь забули чи розгубили отой жадібний інтерес до свіжої книжки, згубили віру в її непереможну силу, втратили апетит до друкованого слова... А міжтим якраз тепер книжка являється найбільшим піонїром українського національного відродження, будителем живого духа, носителем культурних цінностий, так потрібних для нашої попаленої і потоптаної народньої ниви"...

Саме тепер, коли живемо серед виїмкових відносин — книжка стає нам у дуже великій пригоді і сповнить дуже важну ролю.

Треба тільки улегшити українській книжці доступ під селянську стріху! Завданням сучасної хвилі повинні у нас бути гасла: „Похід української книги — на українські села!" Для цього необхідно треба приступити до негайного пляннового зорґанізовання книгопоширення... Нам треба в найкоротшім часі позасновувати по всіх містах і місточках української землі — українські книгарні; а поки це станеться, — поставити обовязком кождої Філії Товариства „Просвіта", кождого Кружка Українського Педагогічного Товариства „Рідна Школа", кождої Читальні „Просвіти", кождого відділу „Сільського Господаря", Української Каси, всіх складів „Народньої Торговлі" і т. п. інституцій, щоб вони потворили у себе книжкові відділи для продажі українських книжок, часописів і канцелярійного приладдя.

Але на цьому не кінець...

Кождий свідомий Українець мусить книжки ще й купувати! Не всі, але дві-три книжки на місяць — це його національна й громадянська повинність!

Це прямо скандал, щоб українська книга, друкована у двох, трьох, а найбільше у пятьох тисячах примірників не могла розійтися на протязі одного року!.. Порахуймо тільки, скільки нас по цей бік Збруча!.. Самих інтелігентів буде (на нашу думку) 200.000. Других стільки свідомих селян і робітників — значить 400.000 душ, не рахуючи 8,000.000 українського населення Східньої Галичини, Волині, Холмщини, Підляша й заокеанських наших земляків, еміґрантів і т. д.... Отже цих 400.000 свідомих і грошево сяк-так ситуованих Українців не може становити покупців-читачів української книжки, друкованої (як сказано) у 2—3 тисячах примірників?..

Ні!.. Щоб там і не говорили й як не оправдували нашу мізерію, ніхто в світі не повірить, щоб не було у нас гроша на закупно книжки, коли є на алькоголь, тютюн, карти, забави і т. п. розривки... Це повоєнний морально-культурний розклад нашого життя, духова катастрофа, якої наслідки годі обчислити й передвидіти!..

Тому — хто Українець, вернеться до культури книжки! Саме тепер, в добі великих перемін, в добі революції, коли рішається питання: „бути нам чи не бути?" — потреба нам книжок, книжок і ще раз книжок!

Памятаймо, що нове життя нашого народу розпічнеться тоді, — коли наше життя зрівняється з книгою!..

Народ, який заховав свої національні книги, своє рідне слово — хочби впав у неволю — „двигнеться при допомозі книжки й знання до нового життя!" (Fr. Jahn).

Іван Калинович.

ЯК ПОВСТАЛИ БЛОХИ.

(Курдійська казка з Мал. Азії.)

Підчас потопу наїхав ковчег Ноя на скелю й почав протікати.

Ноеви й його людям грозила небезпека, що впадуть жертвою риб. Тому змія звернулася до Ноя й обіцяла йому помогти, коли після потопу кормитиме її людським мясом.

В розпуці Ноя згодився. Змія звинулася в клубок в щілині. І вже вода не затікала до ковчега.

Коли потоп минувся, зажадала змія винагороди. Ной у великій розпуці попросив ради в архангела Гавриїла. І як цей порадив йому, вкинув змію в огонь. Вона зараз згоріла там.

Потім розкинув у воздух, а а вітри рознесли його геть. Але попіл перемінився в дрібні пасікомі, повстали з нього блощиці, блохи і подібні плюгавства. Вони мучать бідних людей аж до самого судного дня, і таким способом колишня змія дістає таки обіцяну поживу.

Перекл. М. Л.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАВНД БРУК, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая повідомляє членів, що мітинґ відбудеться дня 12. с. м. то є в неділю о годині 3-тій пополудни на North St. в Словенській галі. Маємо важні справи до полагодження і тому кождий член має явитися. Неявившийся член заплатить кару. — А. Мотика, предс.; І. Лівкович, секр. 235-36

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Отсим повідомляється членів Тов. Зап. Січ, від. 234, що трикартальний мітинґ відбудеться в пятницю, дня 10. жовтня, о год. 7.30 вечер. в гали Лютвина. Всі члени мусять бути присутні, позаяк єсть богато справ до полагодження. Неявившийся член заплатить кару після ухвали. — С. Федірко, предс.; Юрій Гвіздь, секр.

АСТОРІЯ, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 5, повідомляє своїх хчленів, що річний мітинґ відбудеться в суботу, 11. жовтня о год. 7:30 вечер. в гали Чеського Дому, Second and Woolsey Ave. Проситься всіх членів, щоб явилися на сей мітинґ, бо є богато справ до полагодження. Неявившийся член підлягає карі $1.00, а урядник $2.00. Члени місцеві і позамісцеві, котрі є довжні, нехай заплатять свій довг, бо будуть суспендовані з Бр. і У. Н. С. — Ст. Бриґідир, предс.; А. Климищин, секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. Укр. Січ, від. 182, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 2-ій годині попол. в неділю, 12. жовтня, в гали Української Школи під ч. 212 Президент ул., Пасейк, Н. Дж. На порядку нарад товариські справи до полагодження як також будуть порушені справи краєві. Тов. буде приймати нових членів до Січи і до У. Н. С. після статута. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. — О. Зубар, предс.; М. Пилюк, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Укр. Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що звичайний мітинґ відбудеться в суботу 11. с. м. точно о годині 7-мій вечер в гали церковній під ч. 34 Віч ул. Кождий член має явитись на означений йчас бо суть важні справи до полагодження. Рівнож котрі члени довгують повинні вирівнати свої вкладки, бо впротивнім случаю будуть виключені з Т-ва і У. Н. С. Мітинґ розпічнеться точно 7-ма вечер. — Мих. Галькевич.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рожд. Пр. Богородиці, від. 36, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудесь о 3-ій годині попол., в неділю, дня 12. жовтня в гали церковній під ч. 303 Гудсон Еве. Просимо всіх Сестер явитися на мітинґ, бо є важні справи до полагодження. Буде також справа балю. Неявившаяся члениця заплатить $1.00, а урядничка $2.00 кари. — Юстина Лиса, предс.; Зофія Черпець, секр.

МІННЕАПОЛИС, МІНН. Тов. Зап. Січ, від. 385, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 1-ій годині попол. в неділю, 12. жовтня в гали церковній під ч. 312 6th Ave. N. E. на порядку нарад суть важні справи, тому обовязком кождого члена явитись на сей мітинґ. Не явившийся член заплатить кари 25 ц., а урядник 50 ц. — Петро Чучман, предс.; Микола Бойко, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що спеціяльні збори відбудуться в суботу вечером о семій годині, 11. жовтня. Заявляється, що всі члени мають бути присутні на сих зборах, бо суть важні справи до полагодження. Хто не прийде, заплатить кару. — Алекс. Білинський, предс.; П. Огар, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 367, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудесь о 2-ій годині попол., в неділю, 12. жовтня в гали церковній під ч. 303 Гудсон Еве. Проситься членів явитись на тім мітингу, бо буде богато важних справ, як справа болю, котрий відбудеся на 25-го жовтня, щоби було з ким полагодити. — А. Бабій, предс.; М. Антонів, секр.

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Василія Вел., від. 87, повідомляє, що квартальний мітинґ відбудесь о 1-ій годині попол., в неділю, 12. жовтня в гали Cushing's, 45 Central Ave. Уряд здасть справоздання 3-квартальне і будуть другі справи, які недокінчені були на минувшім мітингу. Не явившийся член заплатить кари 50 ц. а урядник 1.00. — Ник. Трояновський, предс.; Вас. Максимик, секр.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудесь о 3-ій годині попол., в неділю, 12. жовтня в гали Укр. Гр., під ч. 2309 Феймонт Еве. Проситься всіх членів прибути на мітинґ, бо треба вибрати делегата на третий конгрес. — Никола Самбір, предс.; Іван Слободзян, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. Укр. Січові Стрільці, від. 44, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудесь в неділю, 12. жовтня, о год. 2-ій пополудни в Гр. Православній Гали. Проситься усіх членів прибути і вирівнати свої залеглости. Котрі члени довше довгують а не заплатять сего місяця, будуть суспендовані. — В. Шишка, предс.; Т. Мазур, кас.; Л. Демчук, секр.

ШЕКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться дня 12-го жовтня, в неділю по Службі Божій, в гали парохіяльній при Оклей і Райс ул. Проситься всіх членів явитися на мітинґ. Є важні справи до полагодження. — П. Ґуральчук, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сошествія св. Духа, від. 237, подає до відома своїм членам, що їх трикартальний мітинґ відбудеться в неділю, 12. жовтня точно о год. 2. попол. у гали церковній. Проситься членів сего братства явитись на мітинґ, бо неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. — Ілько Вовк, предс.; Т. Левчишин, секр.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА. Отси мповідомляєсь членів Т-ва Єдність, від. 163, що збори відбудуться в неділю, 12. жовтня о год. 2.30 пополудни в сали Укр. Клюбу. Товариші! Позаяк на минувших зборах зайшли деякі зміни щодо тактики членів, як також змінено час зборів, задля неправильности членів, тому пожаданим конечно є прибути всім членам на ці збори, щоб запізнатися з даними ухвалами, щоби на будуче не було непорозумінь. Неявившийся член мусить піддатися тим постановам, які запали, якщо він схоче бути членом, в противнім разі чекає його виключенне. — С. Гвіздь, секр.

КОТСВІЛ, ПА. Тов. Богдана Хмельницького, від. 248, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеся в неділю, 12. жовтня, зараз по Службі Божій о 1ій год. попол., в церковній гали при Чарліс ул. Проситься усіх членів прийти як один на сей мітинґ. Членів, котрі довгують, проситься вирівнат, бо уже незадовго кінчиться рік то хочемо усе вирівнати. — Іван Іваніців, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, подає до відома членам, що місячний мітинґ відбудеться дня 12. жовтня о 2-ій годині попол., у Литвинській Гали під ч. 628 Franklin Ave. Проситься всіх членів як місцевих так і позамісцевих, прибути на мітинґ і заплатити свої належитости бо інакше будуть виключені з Братства і з У. Н. Союза. Пригадуєся членам також, що суть важні справи до полагодження, так вже не мож робити далі, як робилось доси; тепер вже не є горячо то просимо всіх членів прибути, бо маємо дещо порадитися. Приводіть з собою нових членів і запишуйте свої діти до Молодечого Союза. Пригадуєся всіх, щоб відтак не нарікали, що зісталисьте виписані з Бр. і з Союза, бо каса за нікого не буде посилати гроший, як не заплатите. — Ю. Пристащ, предс.; І. Гормич, секр.

ХИТРИЙ РОТШІЛЬД.

Оден чоловік жалівся перед Ротшілдом, що довжник не хоче віддати йому тисячу марок. Коли Ротшільд радив йому заскаржити довжника, цей признався, що не має ніякого документу, де тамтой признавався би, що винен той довг.

— Напишіть йому — сказав великий фінансіст — щоби негайно віддав вам тисячу пятьсот марок.

— Алеж він винен мені лише тисячу, — відповів чоловік.

— Самособою,— сказав Ротшільд. — Він заразже відпише вам, що позичив був у вас лише тисячу марок. І так матимете документ і могтимете виступити проти нього на судову дорогу.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенем, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цит. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".